

מלוך יקדין ויהושים נפלאים מלוך
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מִי־הָתָא חֲזָה־תָא

חֲזָה־תָא דְאֲזַר־יִתָא
יְסוּד חֲדָשׁ וְנִפְלָא עַל הַפְרָשָׁה

י"ג בריתות כח למסור נפש בכל הדורות

דרך ה" היה מבקש ללמד ולהורות, לשעה ולדורות, לצוות את בניו ואת אחריו שאף הם יוכלו למסור נפשם ורצונם על קדושת שמו יתברך.

ולפיכך חזרו ונשנו והודגשו שוב ושוב תיבות 'ברית' גם בהקשר של הדורות הבאים, 'הקיימותי את בריתי ביני ובינך ובין זרעך אחרך', ואתה את בריתי תשמור אתה וזרעך אחרך לדורותם, 'זאת בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם ובין זרעך אחרך' ועוד, להודיע כי מעשה אבות סימן הוא ומורה דרך לבנים. כי אברהם אבינו ביקש להותיר לדורות אחריו ברכה, לעורר ולהשפיע על בניו קשר אהבה לבורא יתברך, שיהיו גם הם באים בבריתו במדרגה גבוהה של י"ג מידות הרחמים הנרמזות בפרשה זו.

י"ג הבריתות שנשנו לברך את ישראל שיכרתו ברית עם הקב"ה

אפשר להוסיף בזה על פי ששמעתי ממו"ר אבי ע"ה ביאור על הפסוק (לעיל יט ב) 'קדושים תהיו', שלכאורה היה צריך לומר 'היו קדושים' שהרי זה ציווי. אך הוא הדבר שבאה תורה ללמדנו כי הקב"ה אומר שאתם תהיו קדושים בכל מקרה, דהיינו, לא רק ציווי מונח כאן, אלא הוראת העתיד שכך יהיה. הרי זה כמו 'רבי' המברך את תלמידיו 'ברוכים תהיו', כך כביכול הקב"ה פונה אלינו ואומר לנו: 'אני מברך אתכם שתהיו קדושים'. וכן כתוב בברכת משה רבינו לפני ישראל (דברים לג א) 'וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלקים את בני ישראל', וביארו צדיקים ע"ה, שזאת היא הברכה שבירך משה רבינו את ישראל שיהיו 'איש האלקים' כמותו.

וכן גם כאן, ה'ברית' שחזרה ונשנתה בפרשה הרי היא בבחינת 'שנה עליו הכתוב לעכב', לרמז באה, שברית זו אינה רק ציווי אלא לומר ולברך את בני ישראל שיכרתו ברית עימו, שאף הקב"ה כורת עמנו את הברית, לקדשנו ולטהרנו בקדושה עילאה, כשם שאנו מבקשים וחפצים בבואנו בבריתו.

ה'בריתות' שוב ושוב, ומדוע, הרי את האדם מלים פעם אחת בלבד. אלא אברהם אבינו שהיה אז בן תשעים ותשע שנים לא ביקש גדולה רק לעצמו, ולכך הדיבור 'ואתנה בריתי ביני ובינך' כביכול לא סיפק אותו, כי אברהם אבינו שעליו נאמר 'כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת אחריו ושמרו

וְאֶתְנָה בְרִיתִי בֵּינִי וּבֵינְךָ וְאַרְבֶּה אֹתְךָ בְּמֵאֲדָמָד (יז, ב).

אמרו חז"ל (נדרים לא, ב): רבי ישמעאל אומר: גדולה מילה, שנכרתו עליה שלוש עשרה בריתות.

כלומר, שלוש עשרה בריתות נכתבו בפרשת המילה, בפרשה חזרו ונשנו

מִילְתָּא דְפַלְיָאָה

רמז נפלא למעשר כספים שזהו סגולה לעשירות

אִם הַשְּׂמָאל וְאִימְנָה וְאִם הַיְמִין וְאִשְׁמְאִילָה וְגו' (יג, ט).

שכתב בספר שפתי צדיקים לתלמידו המובהק של מרן הרה"ק בעל האוהב ישראל מאפסא ע"ה (ראה ד"ה עשר), כתוב במעשר (דברים יד כב) 'עשר תעשר את כל תבואת זרעך' ודרשו בגמרא (שבת קיט). 'עשר בשביל שתתעשר'.

והנה ההבדל בין עשר שפירושו עשירות לבין עשר של מעשר הוא בנקודה של שי"ן אם ימנית או שמאלית, ונתנו סימן במה שאמר אברהם אבינו ע"ה ללוט (בראשית יג ט) 'אם השמאל ואימינה ואם הימין ואשמאילה', אם אתה תקבע את הנקודה על 'עשר' בצד שמאל דהיינו שתתן מעשרות, אני אשים הנקודה של 'עשר' בצד ימין ואשפיע עליך עשירות ורווחה, שאתה תהיה הבעל הבית שבידו נשאר הכסף ואני אהיה הכהן כביכול שתתן לי מעשר.

אבל 'אם הימין' אם תשים את הנקודה בימין השי"ן, כלומר שתדאג רק לעושר, 'אשמאילה' אכביד עליך עול המיסים והארנונות ואז על כרחך תתן מעשרות למיסים וכיוצא בזה.

באמצעות ביאור זה דורש שם מה שאמרו בגמרא (ב"ב כה:): אמר רבי יצחק, הרוצה שיחכים ידרים ושיעשיר יצפין, וסימניך, שולחן בצפון ומנורה בדרום. שצד צפון הוא צד שמאל, והרוצה להעשיר יצפין הכוונה שיתן את הנקודה של השי"ן בשמאל, שיתן מעשרות וכך יעשיר.

ואפשר לומר כי על זה אמרה תורה (דברים יז יא) 'ושמרת לעשות ככל אשר יורוך וגו' לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל', וברשי"י כתב מחז"ל: אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל. דהיינו, אפילו אם יאמרו שבמקום עשירות יהיה לו לאדם רק מעשר שהוא בשי"ן שמאלית, עם כל זה שמע לדבר אשר יורוך. אבל באמת חכמים אומרים 'על שמאל' דהיינו נתינת המעשר 'שהיא ימין' שממנה יגיעו לעשירות שהיא בשי"ן ימנית

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

אברהם אבינו ניצל באור כשדים בעבור זרעו

בעקידה, שהרי אברהם אבינו ע"ה עדיין לא השלים עבודתו הגדולה לפרסם שם שמים בעולם, ונשאר לו עוד מה לתקן בקנין מערת המכפלה, ולהחזיר את הגר ושמה קטורה (בראשית כה א), וללדת בני הפילגשים שיהיה לו שליטה עליהם, ואכן הולידם ואחר כך 'וישלחם מעל יצחק בנו' וגו' (שם פסוק ו). ובאמת רואים שנתקיימו בו כל הברכות, כי מאחר העקידה נתגדל אברהם אבינו ע"ה ונתפרסם יותר ויותר בעולם כולו, והוא פרסם אלקותו יתברך שמו לכל באי עולם והכניסם תחת כנפי השכינה (סוטה י:).

רבותינו אתם וצריכים אתם להישאר בעולם וללמדנו

וכן בכל הדורות היו קדושי עליון צדיקי הדורות שנסתלקו בקיצור ימים מעוצם קדושתם כאשר כל ימי חייהם מקיימים כל מצוה ומצוה בדביקות עצומה וקירבת אלקים עד כלות נפשם ממש בבחינת 'כי עליך הורגנו כל היום' (תהלים מד כג). ועל זה מסופר בהגדה של פסח 'מעשה רבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון שהיו מסובין בבני ברק והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה, עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם רבותינו הגיע זמן קריאת שמע של שחרית'. ומבאר **הישמח ישראל מאלכסנדר ע"ה** (הגדה של פסח כד): אחרי שראו גודל דביקות רבותיהם, וכי הגיעו לכלות הנפש ממש, ורצו להזכירם ולהמשיכם עוד לעולם הזה למען ילמדו להם עוד תורת ד' ומצוותיו, כאשר ראו שהיו רבותיהם 'בבני ברק', מלשון הרואה אומר ברקאי (יומא כח.), שהבריכו והופיעו זיו אורם עד מאד, ובכח התלהבותם מסיפור יציאת מצרים הגיעו לדיבוק הנפלא ולהתפשטות הגשמיות ולכלות הנפש ממש, וביקשו התלמידים להפסיקם מעט מדביקותם ולהמשיך אותם חזרה אפס מה לעולם הזה. אמרו להם 'רבותינו', ורמזו בזה לדברי הרמב"ם באיגרתו לבנו (הובא לעיל) כי הצדיקים משלימים שליחותם שנשתלחו לזה לעולם הזה במהירות, ובזמן קט נגמר פעולותם, והיה מהראוי שישובו לביתם לעולם הנצחי, אולם בחסדי ה' אשר ישארו עוד בעולם הזה, למען ילמדו לבניהם אלו התלמידים תורת ה' ודרכו יחפץ, וזה שרמזו להם 'רבותינו', הלא אתם רבותינו, ואם ח"ו נפשכם עתה תאספו אל ה' מי ילמד אותנו תורה.

שרה שנעקד יצחק בנה וכמעט שנשחט ופרחה נשמתה. וצריך העניין ביאור, הלא הצדיקים כל רצונם וחיותם לעשות רצון קונם ומוסרים נפשם ומאודם ויוצאי חלציהם בעבור כבודו יתברך שמו, ואיך יתכן לומר על שרה אמנו הצדקת אשר היה אברהם אבינו טפל לה בנביאות שכששמעה מעקידת יצחק פרחת נשמתה מחרדה ובהלה כדרך פשוטי בני אדם אשר כל חיותם לגדל זרע ולהרבות הון ובפירוד הבנים או הממון כמעט ימותו.

אמנם לא כן שרה אמנו, חלילה לה. רק נוכל לומר, כי בשמעה מעשה העקידה שעוקד אברהם את יצחק בנה לעולה לה' והבינה בקדושתה שנעשה על ידי זה יחוד גדול וקדוש, והמקום ההוא היה רחוק ממנה ללכת שמה להתדבק עם אב ובנו בקדושת היחוד, לכן על כל פנים מרחוק מסרה נפשה באהבה ובטהרה להיפרד מעולם הזה בעת רצון ושעה קדושה כזאת, והקב"ה הסכים על ידה ויצאה נפשה בקדושה בשעה זאת. וזה נרמז 'ותמת שרה בקרית ארבע', רומז מקום הקריה שמתה, היה על פי ארבע, שהם ארבע אותיות אדנ"י שבהם כוונת מסירת נפשות וקבלת עול מלכות שמים, עד כאן לשון קדשו.

במעשה העקידה השלימה שרה את תפקידה בחינוכו של בנה יצחק

ונראה להוסיף על דבריו הקדושים שהקדוש ברוך הוא הסכים על ידה שתצא נפשה בקדושת הייחוד שהיתה בשעה הנשגבה של העקידה, כי בזמן העקידה אכן הסתיים תפקידה בעולם שאת כל חייה השקיעה בחינוך בנה יצחק ע"ה, וכאשר הגיע למעלה עצומה זו שמסר נפשו למענו יתברך, הרי שבזה השלימה נפשה בקדושת הייחוד. לעומתה אברהם אבינו ע"ה שגם הוא היה ראוי להסתלק מחמת דביקותו במעשה העקידה אבל נשאר בחיים כדי לקיים דברו שאמר 'ונשובה אליכם'.

אחר העקידה נתרבו תלמידיו של אברהם אבינו ע"ה

ואם אפשר להוסיף בעזרת ה' יתברך, הלא הקב"ה בירך אותו אחר ניסיון העקידה 'כי ברך אברכך והרבה ארבה את זרעך' וגו' (בראשית כב יז), כי דווקא בגלל הדבר הזה קיים בו ה' יתברך 'ותשת עלי כפכה' (תהלים קלט ה) שלא יסתלק מחמת הדביקות שהיתה

וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה' אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֹר כְּשָׂדִים לְתֶת לְךָ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ (טו, ז).

מצינו באבי אומתנו הלא הוא אברהם אבינו ע"ה באור כשדים שמצד עצמו רצה למסור ולצרף נפשו באור ה', אך נשאר בחיים למען יעמוד ממנו זרעו הקדוש, וזה שאמר הפסוק (ישעיה כט כב) 'בית יעקב אשר פדה את אברהם', ודרשו חז"ל (ב"ר סג ב) אברהם לא ניצל מכבשן האש אלא בזכותו של יעקב, משל לאחד שהיה לו דין לפני השלטון, ויצא דינו מלפני השלטון לישרף, וצפה אותו השלטון באסטרולוגיאה שלו שהוא עתיד להוליד בת והיא נשאת למלך, אמר כדאי הוא להנצל בזכות בתו שהוא עתיד להוליד והיא נשאת למלך. כך אברהם יצא דינו מלפני נמרוד לישרף, וצפה הקדוש ברוך הוא שיעקב עתיד לעמוד ממנו, אמר כדאי הוא אברהם להנצל בזכותו של יעקב, הדא הוא דכתיב 'לכן כה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם', יעקב פדה את אברהם.

ולכאורה יש לשאול, וכי אין די בזכויותיו של אברהם אבינו שיעמדו לו להצילו עד שהיה צריך את זכויותיו של יעקב אבינו. אלא כך הם כוונת הדברים, כי השלימות של אברהם אבינו ע"ה היא למות על קידוש ה', כמו רבי עקיבא וחבריו, שאמרו חז"ל (פסחים נ) הרוגי מלכות אין אדם יכול לעמוד במחיצתן, כי מי שנהרג על קידוש ה' אין שום בריה יכולה לעמוד בפניהם, על אחת כמה וכמה רבי עקיבא וחבריו שהרבה למעלה מהם, והיא השלימות של אדם למסור גופו ונפשו על קדושת שמו יתברך, אבל לפי שעדיין לא נולדו יצחק אבינו ויעקב אבינו ע"ה, והיה צריך להשלים את שלשת האבות, לפיכך לא יכול היה אברהם להשרף בכבשן האש. וזהו 'יעקב אשר פדה את אברהם', כי מחמת שעדיין לא נולד יעקב ניצל אברהם ויצא מכבשן האש, ואכן יצחק ויעקב פדו את אברהם.

שרה אמנו מתה מדביקות

הייחוד שהיתה בשעת העקידה

מטעם זה גם פרחת נשמתה של שרה אמנו ע"ה, שנתקשו בה מפרשי התורה הכיצד שרה אמנו הצדקת פרחת נפשה בבשורת העקידה, וכך כתב **הרה"ק רבי ישראל מקוּוֹנִיץ ע"ה** (עבודת ישראל חיי שרה ד"ה ותמת): איתא שבישר השטן את

בזילין וקודש

פרקי הדרכה ועבודת ה' על סדר הפרשה

ברית קודש - עול מלכות שמים במסירות נפש

בדביקות בה' יתברך רק ע"י מסירות נפש, שאין באפשרותו לזכות למדרגות ועליות בעבודת ה' יתברך בלי אותה מסירות נפש, וכן הגיד בקדשו הרה"ק החוזה מלובלין ע"ה (אור התורה ריש פרשת משפטים): ידוע מספרים הקדושים דהעיקר הוא למסור הנפש עם כל התאוות וכל המדות שלו להבורא יתברך שמו. וזה נקרא בשם זביחה על דרך שאמרו חז"ל (ברכות סג): על הפסוק (במדבר יט יד) 'אדם כי ימות באוהל', אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליהן, רצה לומר שממית כל תאוותיו והנאותיו לשמו יתברך.

תחילת הכניסה לעבודת ה' - מצות מילה

לכך מיד עם כניסתו של אברהם תחת עול מלכות שמים שעיקרה קיום המצוות, נצטווה בראשונה למסור מעצמו וכמאמרם 'כי עליך הורגנו כל היום' זו מילה, ועליה אמרו בזוהר הקדוש (לך לך צה.) שכל המל את בנו כאילו הקריב קרבן, ולדברינו נעמיס כי זו היא עיקר ותכליתה של המצוה שיתן כל אשר לו חיותו ונפשו למען בוראו כקרבן העולה לנחת רוח לפני המקום.

בשל כך נהגו ישראל לומר פסוקי קבלת עול מלכות שמים קודם הברית, ואף בברית יצחק שלפניה, כי תכלית המילה היא קבלת עול מלכותו באהבה וביחוד גמור בבחינת כל ימי הייתי מצטער על הפסוק הזה 'בכל נפשך' אפילו נוטל את נפשך (ברכות סא), ורמז יש כאן כי הגימטריא של 'ברית' במילוי עולה 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'.

וכפי שדרשו חז"ל (יומא פה): 'ולא שימות בהם', הרי שבמצוה זו דרשו (גיטין נז): 'כי עליך הורגנו כל היום' (תהלים מד כג) זו מילה, ומפרש רש"י 'דזימנין דמיית', משמע שבמצות המילה אכן יש סכנה, אלא שהקב"ה יתברך יתעלה שמו לעד מגן על הילד ושומר עליו. וכך כתב רבינו החתם סופר ע"ה (שו"ת ח"ב יו"ד ס"ל רמה): שאף על פי שכתוב 'כי עליך הורגנו', משמע שהמילה הינה סכנה, ראינו בעינינו שלא כך הם פני הדברים ואפילו אחד מאלף לא מצאנו שניזוק ממנה, אם כן כיצד קוראים חז"ל עליה את הפסוק 'כי עליך הורגנו'. אלא ודאי שיש בכך סכנה אך 'שומר מצוה לא ידע דבר רע' (קהלת ח ה) וזכות המילה מגינה ולא מתים מחמת המילה. והחוט המשולש אומר דרשוני, ואיתו עמו ארבעה ונשיבנו, מדוע נקבעה מצוה זו בייחוד מיד עם ראשית בוא הרך הנולד לעולם.

קנין דביקות בקרבת אלוקים באה רק ע"י מסירות נפש

ליישב דעתנו נתנה ראש ונביטה אל אברהם אבינו, הראשון שהכיר את בוראו והאיר את העולם, שעד שבא היה העולם מתנהג באפילה עד שבא אברהם והאיר. ואף שבאהבתו קיים כל התורה כולה ואפילו עירובי תבשילין (יומא כח), אך המצוה הראשונה והיחידה שנצטווה עליה מפורשות היא ברית מילה, ולמרות שקיים כל המצוות לא נקרא שלם עד שמל כנאמר (בראשית יז א) 'התהלך לפני והיה תמים' (נדרים לא):. וזאת כי אין אדם קונה התעלות

ונמלתם את בשר ערלתכם והיה לאות ברית ביני וביניכם (יז, יא).

הנה ראשונה לכל מצוות ה' הנה היא מצות ברית מילה, שהיא המצוה הראשונה שבחיי כל איש מישראל. וכיון שאין תוקף החסידות כבתחילתה (רוקח הקדמה), ברי הדבר כי ממנה יסוד ממנה פינה לכל החיים, ואחריה ימשכו התורה והמצוות שיקיים הרך הנולד במשך כל חייו.

רבים ונשגבים מעלותיה יותר מכל מצוה אחרת כפי שאמרו על כך חז"ל (נדרים לא): 'גדולה המילה שנכרתו עליה י"ג בריתות', שבעוד על התורה כולה נזכר שלוש בריתות, על מצוה יחידה זו - מצות ברית מילה, נכרתו שלוש עשרה בריתות, שכן מצינו בפסוקים שבציווי הקב"ה לאברהם אבינו ע"ה למול עצמו ובני ביתו, שלוש עשרה פעמים שנאמרה תיבת 'ברית'.

עוד מצינו בה חידוש על יתר המצוות, שהמבטלה חייב כרת, וביארו, שכיון שממנה באה חיות האדם, אם כן כאשר מבטלה נכרת הוא משורש החיים, ובודאי כוחה מרובה להשפיע לאיש אשר יחפוץ בחיים ומל את ערלת בשרו, שפע של חיות בגשמיות ורוחניות לכל חייו, וזאת על דרך שאמרו (יומא עו.) 'מידה טובה מרובה ממידת פורענות', ואם המבטלה כך - המקיימה ודאי מרובה השפעת חיותו ממנה.

מסירות נפש למצות המילה

ולא זו בלבד אמרו, אלא לגודל חיובה מצינו שציותה התורה דבר שחלילה עלול להביא לידי מיתה, ואף שבכל המצוות שבתורה נאמר (לעיל יח ה) 'וחי בהם'

שכר הביזיונות

במקום השלישי 'ויחשבה לו צדקה'.

וכלשון בעל הטורים בשם אביו הרא"ש ע"ה: שהרי תמר בשביל שחשדה יהודה זכתה ויצאו ממנה פרץ וזרח שיצאו מהם מלכים ונביאים (מגילה י:). וחנה בשביל שחשדה עלי זכתה ויצא ממנה שמואל (ברכות לא):. וזהו בשביל שנחשדו לזונה ולשכורה נחשב להן לצדקה, עכ"ל.

והאמן בה' ויחשבה לו צדקה (ו יג).

על הפסוק (בראשית טו ו) 'והאמין בה' ויחשבה לו צדקה' כתב בעל הטורים שיש במסורה מלבד זה עוד שני מקומות שנאמר בהם 'ויחשבה', האחד 'ויחשבה לזונה' הנאמר בתמר (שם לח טו), והשני 'ויחשבה עלי לשיכורה' הנאמר בחנה (שמואל א' א יג). ורמז יש כאן על דרך מה שאמר רבי יוסי (שבת קיח): 'יהא חלקי עם מי שחושדין בו ואין בו', שהרי גם בתמר וגם בחנה שתיהן נחשדו בדבר שלא היה בהם ונחשב להן לצדקה כמאמר הכתוב

זכות הביזיונות שספגו זכו לזרע

קודש מלכים ונביאים

מכאן יש לנו להבין מה גדלה מעלת הנחשד בדבר שאין בו עד כדי כך שנחשב להם כאילו ועשו מעשה צדקה עצום שהקב"ה מחשיב להם לטובה. אך דבר נוסף רואים כאן, שכשאדם מתבזה כמו בשני המקרים הללו שנחשדו והתבוזו ושתייהן, זוכה ע"י כך לצאצאים קדושים שיאירו ויושיעו את ישראל, כתמר שחשדה יהודה זכתה ויצאו ממנה מלכים ונביאים, וכחנה שחשדה עלי זכתה ויצאה ממנה שמואל ששקול כמשה ואהרן (שם).

יצא לאור ע"י מכון אור לישראלים © כל הזכויות שמורות אין להעתיק או להצטט ללא אישור מפורש בכתב ממכון אור לישראלים נעיצוב ועימוד: שוקי קנר

